

Riigikogu rahanduskomisjoni istungi protokoll nr 152

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 06. mai 2025

Algus 14.00, lõpp 15.55

Juhataja: Annely Akkermann (esimees)

Protokollija: Vivian Pöld (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Martin Helme, Diana Ingerainen, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Tanel Tein, Mart Võrklaev

Komisjoni ametnikud: Tiina Licht (nõunik-sekretariaadijuhataja), Kristo Varend (nõunik), Andres Ando (nõunik), Epp-Sandra Satsmann (konsultant)

Puudusid: Aivar Kokk, Andrei Korobeinik, Kersti Sarapuu ja Riina Sikkut

Kutsutud: rahandusminister Jürgen Ligi ja ministri nõunik Moonika Oras (1.- 4. päevakorrapunkt), Rahandusministeeriumi finantsteenuste poliitika osakonnajuhataja asetäitja Thomas Auväärt ja osakonna nõunikud Anastasia Nõmmik ning Jarmo Liliu (1.- 2. päevakorrapunkt); Rahapesu Andmehüüroo juht Matis Mäeker (3. päevakorrapunkt); Rahandusministeeriumi maksu- ja tollipoliitika osakonna peaspetsialist Tiina Hansson (4. päevakorrapunkt); Riigikohtu direktor Üllar Kaljumäe (5. päevakorrapunkt), Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna finantstalituse juhataja Regina Vällik (5.- 6. päevakorrapunkt), Riigikogu Kantselei pressinõunik Gunnar Paal

Päevakord:

1. Vabariigi Valitsuse algatatud väärtpaberituru seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse (tuletis- ja repotehingute regulatsioon) eelnõu (633 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse ning makse- ja arveldussüsteemide seaduse muutmise seaduse eelnõu (634 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine
3. Vabariigi Valitsuse algatatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (640 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine
4. Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Botswana Vabariigi vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise ja maksupettuste tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolli ratifitseerimise seaduse eelnõu (641 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine
5. Ülevaade Riigikohtu 2024. aasta eelarve jääkidest. Osaleb Riigikohtu direktor Üllar Kaljumäe
6. Isamaa fraktsiooni algatatud Riigikogu otsuse „Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele esitada negatiivne lisaelarve seaduse eelnõu valitsemiskulude vähendamiseks 2025. aastal“ eelnõu (608 OE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine
7. Info ja muud küsimused

1. Vabariigi Valitsuse algatatud väärtpaberituru seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse (tuletis- ja repotehingute regulatsioon) eelnõu (633 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine

Jürgen Ligi tutvustas eelnõu eesmärki ja sisu. Ettekanne on leitav protokolli lisas 1.

Väärtpaberituru seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu põhieesmärk on parandada kehtivat tuletis- ja repotehingute läbiviimise regulatsiooni. Tuletistehingud on väärtpaberitega seotud tehingud nagu näiteks optsioonid ja futuurid, millega juhitakse intressimäärade, tooraine või energia kättesaadavusest tingitud riske. Repotehing on leping, millega tagatakse ettevõtjatele lühiajalist likviidsust, sest lepingu sisuks on kohustada aktsiate müüjat ostma märgitud aja pärast ja määratud hinnaga aktsiad tagasi ostma.

Eesti õigus sisaldab tuletis- ja repotehinguid käsitlevaid sätteid, kuid kehtiv regulatsioon on puudulik nende tehingute tasaarvestamise nõuete osas ning ei vasta enam täies ulatuses rahvusvahelisele praktikale. Nende muudatuste tulemusena suureneb eelkõige Eesti finantsasutuste ja suuremate ettevõtjate ligipääs rahvusvahelisele tuletis- ja repotehingute turule, mis omakorda tõstab Eesti ettevõtjate ja ka laiemalt kogu meie ettevõtluskeskkonna konkurentsivõimet.

Teiseks, muudetakse johtuvalt Euroopa Komisjoni tähelepanekutest finantskriisi ennetamise ja lahendamise seadust, mis sätestab eelkõige pankade suhtes rakendatavaid kriisiennetus- ja lahendusmeetmeid.

Kolmandaks, eelnõuga antakse Finantsinspeksioonile järelevalvevolitused nende isikute üle, kes emiteerivad rohevõlakirju. Neljandaks, muudetakse eelnõuga eluasemelaenude tagatiseks oleva kinnisvara hindamise korda paindlikumaks. Viiendaks ühtlustatakse finantsvaldkonda puudutavates seadustes Finantsinspeksiooni poolt kohapealse kontrolli teostamist ning kohapealse kontrolli akti täitmise tingimusi ning investeerimisühingu, makseasutuse ja e-raha asutuse lõpetamise korda.

Mart Vörklaev märkis, et kohtumisel Pangaliiduga toodi välja, et neil on probleeme standardite puudumisega. Nimelt puudub ühtne arusaam ja ühtlustatud lähenemine, mis tagaks hindamistööde võrreldavuse. Pangad muretsesid, et praeguses olukorras võivad hindamisaktid olla erineva põhjalikkuse ja kvaliteediga, mis võib tekitada ebakõlasid ning raskendada otsuste tegemist. Kas sellega ollakse kursis ja kas tegemist on põhjendatud probleemiga?

Thomas Auväärti sõnul ollakse teemadega kursis, kinnisvara hindajad ja pangad on Rahandusministeeriumile ka ise kirjutanud. Seaduses muudetakse vaid ühte sätet, mis lubab hindamist ka ilma füüsilise kohalolekuta, kui see on asjakohane. Täpsemad nõuded, sh hindamise standardid ja hindamisakti sisu kehtestatakse rahandusministri määrusega. See puudutab eelkõige tüüpikortereid, mida saab hinnata statistilistel andmetel, mitte keerulisemaid objekte.

Martin Helme tundis huvi, kas määruse kavandid on olemas ja kas komisjonil oleks võimalus nendega tutvuda. Ta lisas, et ei ole nõus seaduseid vastu võtma, teadmata ja nägemata määruseid.

Thomas Auväärt vastas, et kavand on olemas ja käinud ka kooskõlastusringil. Tegemist on avaliku dokumendiga, kõigile kättesaadav.

Kokkuvõttev määruse kavandi struktuur on kirjeldatud seaduse eelnõu seletuskirja lõpus.

Annely Akkermann tegi ettepaneku saata link, mis võimaldab huvilistel kiiresti ja mugavalt ligi pääseda nii määruse tekstile kui ka neile antud kommentaaridele.

Aivar Sõerd küsis rohevõlakirjade kohta.

Thomas Auväärt vastas, et rohevõlakirjade puhul on tegemist Euroopa Liidu (EL)

otsekohalduva määrusega, mis kehtestab tingimused, mille täitmisel on võimalik võlakirjadele lisada ametlik rohemärgis. See tähendab, et kui emitent kasutab saadud vahendeid keskkonnasõbralike projektide rahastamiseks ning vastab määruuses sätestatud nõuetele, saab ta seda märgist kasutada. Käesolev seaduseelnõu ei kehtesta uusi reegleid, vaid viitab EL määruusele ning loob raamistiku, mille alusel Eesti emitendid saavad seda süsteemi kasutada. Samuti sätestab eelnõu sanktsioonid juhaks, kui emitent eksitab investoreid ja rikub määruuses sätestatud tingimusi, näiteks pakub nn rohepesuga seotud võlakirju, mis sisuliselt ei vasta rohevõlakirjade kriteeriumitele. Sellisel juhul saab Finantsinspeksioon (FI) sekkuda ja rakendada vastavaid karistusi.

Annely Akkermann tänas ettekandjaid ning tegi ettepaneku menetlusotsusteks.

Otsustati:

1.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 20.05.2025 (konsensus: Annely Akkermann, Martin Helme, Diana Ingerainen, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Mart Võrklaev).

1.2. Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensus: Annely Akkermann, Martin Helme, Diana Ingerainen, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Mart Võrklaev).

1.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Aivar Sõerd (konsensus: Annely Akkermann, Martin Helme, Diana Ingerainen, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Mart Võrklaev).

Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele (RKKTS) on muudatusettepanekute tähtjaks 10 tööpäeva.

2. Vabariigi Valitsuse algatatud makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse ning makse- ja arveldussüsteemide seaduse muutmise seaduse eelnõu (634 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine

Jürgen Ligi tutvustas eelnõu eesmärki ja sisu. Ettekanne on leitav protokolli lisas 1.

Eelnõuga võetakse üle makseteenuste direktiivi ja arvelduse lõplikkuse direktiivi muudatused ning tagatakse nende direktiivide nõuetekohane riigisisene rakendamine. Eelnõuga tagatakse makseasutustele ja e-raha asutustele võimalus juurde pääseda arveldussüsteemidele, et pakkuda väikmaksete teenust. Väikmaksete määruuse eesmärk on teha eurodes väikmaksed EL-i ja Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) riikide tarbijatele ja ettevõtjatele täielikult kättesaadavaks. Väikmaksete määruusega võimaldatakse inimestel teha eurodes rahaülekandeid kümne sekundi jooksul, ükskõik millal, sealhulgas väljaspool tööaega, ning mitte ainult sama riigi piires, vaid ka teise ELi liikmesriiki.

Martin Helme küsis, kas tegemist on määruuse või direktiiviga ja miks EL sellega tegeleb?

Thomas Auväärt vastas, et tegemist on direktiivi ja määruusega. Kuigi praegu pakuvad väikmaksed ja e-raha teenuseid peamiselt pangad, toovad uus määruuse ja direktiiv olulise muudatuse. Need avavad ukse ka makseasutustele ja e-raha asutustele, võimaldades neil tulevikus saada otsese juurdepääsu keskpanga maksesüsteemidele. See tähendab, et neil oleks võimalik teostada makseid otse läbi keskpangasüsteemi, ilma pankade vahenduseta.

Võimalus, mis neil seni puudus. See suurendab konkurentsi ja innovatsiooni makseteenuste turul ning võib viia kiiremate ja tõhusamate teenusteni ka tarbijate jaoks.

Euroopas on tuntuim näiteks meie TransferWise (Wise), kes ei ole Eestis saanud tegevusluba vaid Belgias. Tuntud on ka PayPal. Nad võivad pakkuda klientidele makseteenuseid ilma panga vahenduseta, kui nad täidavad vajalikud tingimused.

Annely Akkermann tundis huvi, kas siimaani on need makseasutused nagu Wise kasutanud maksete teostamiseks pankades korrespondentkontosid. Kas direktiivil ja määruusel on jõustumistähtaeg, mis ajaks need tuleb üle võtta?

Thomas Auväärt vastas, et näiteks Leedu on varem võimaldanud oma makseasutustele

piiratud tingimustel otsejuurdepääsu keskpangasüsteemile, kuid nüüd muutub see võimalus kättesaadavaks ühtselt kogu Euroopas, sõltumata riigist. Jõustumisaeg oli 9. aprill 2025.

Annely Akkermann tänas ettekandjaid ning tegi ettepaneku menetlusotsusteks.

Otsustati:

2.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 20.05.2025 (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Mart Võrklaev).

2.2. Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Mart Võrklaev).

2.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Mart Võrklaev (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Mart Võrklaev).

Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele (RKKTS) on muudatusettepanekute tähtjaks 10 tööpäeva.

3. Vabariigi Valitsuse algatatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (640 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine

Jürgen Ligi ja **Matis Mäeker** tutvustasid eelnõu eesmärki ja sisu. Ettekanne on leitav protokollis lisas 2. Käesoleva eelnõuga tehakse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduses muudatused, mis on seotud Rahapesu Andmebüroo (RAB) andmekogu andmetöötluse funktsioonide täiendamise ja eristamisega. Eelnõu puudutab eelkõige seda, kuidas, mis eesmärgil ja milliseid isikuandmeid töödeldakse. Eelnõuga tehtavad muudatused mõjutavad eelnõus nimetatud registritesse, kuhu RAB esitab päringuid, kantud isikuid. Andmeladu liidestatakse 11-ne registriga. Kuivõrd isikuandmete töötlemisega kaasneb riive perekonna ja eraelu puutumatusele, siis tagab selge töödeldavate andmekoosseisude, töötlemiseesmärkide, viisi ja ulatuse reguleerimine läbipaistvuse isikuandmete töötlemise protsessis tervikuna ning võimaluse kindlaks teha isikuandmete töötlemise vajaduse ja õigustatuse olemasolu.

Eelnõuga tehtavad muudatused järgivad rahvusvahelisi rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alaseid soovitusi (Financial Action Task Force (FATF) Recommendations) andmete analüüsi tõhusama teostamise ja nende tulemuste eesmärgipärase kasutamise osas. Andmete analüüsimisel läbipaistvuse tagamiseks täiendatakse seadust andmete rühmade loeteluga ning kehtestatakse andmete säilitamise tähtajad. Samuti reguleeritakse isiku õiguste piirangud andmetega tutvumisel ning täpsustatakse RAB andmekogus sisalduvale teabele juurdepääsu piiranguid. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise süsteemi toimimise tõhustamise eesmärgil tehakse muudatus rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise süsteemi ülesehitust reguleerivas sättes, mis käsitleb rahapesu ja terrorismi rahastamise valitsuskomisjoni ja nõuandva funktsiooniga komisjonide moodustamist. Eelnõuga muudetakse ka RAB-i poolt teostatava järelevalve regulatsiooni. Samuti muudetakse läbipaistvamaks kohustatud isiku kontaktisiku määramisel ja RAB-i poolt väljastatava tegevusloa menetluses toimuva mainekontrolli läbiviimiseks vajalikke tegevusi.

Diana Ingerainen küsis, kas nendes 11-s erinevas registris olevad andmed on standardiseeritud viisil, mis võimaldaks ühtset andmeladu luua ning kas on eelnevalt hinnatud, et nendele andmetele tuginevate teenuste loomine on teostatav.

Matis Mäeker vastas, et rahapesu tõkestamise valdkonnas ei ole esmatähtis, kas isik on nn A, B, C või D. Kõige olulisem on tuvastada ja analüüsida käitumismustreid, mis võivad viidata rahapesu ja sellega seotud kuritegude ning terrorismi rahastamise kahtlusega tegevusele. Just nende mustrite kaudu on võimalik avastada võimalikke riske ja võtta tarvitusele ennetavaid

meetmeid. Mõte on töödelda andmeid massina selliselt, et enne nende töötlemist seob masin need omavahel kokku. Selle protsessi käigus saab masin aru, et näiteks „Matis on Matis“, mis võivad küll esineda erinevates andmekogudes, kuid viitavad tegelikult samale isikule. Masin määrab andmetele pseudonüümi, mis aitab tagada andmete anonüümsuse ja seeläbi kaitsta isikuandmeid.

Diana Ingerainen märkis, et kunagi oli mõistlik mõte koondada kõik laboriandmed ühte kohta, et neid oleks võimalik näha ühtses pildis ja dünaamikas. Kas nn A, B ja C on ühtemoodi registrisse kantud ja registrid on ühildatavad nii, et nende kohta on võimalik andmeid kätte saada.

Matis Mäcker vastas, et nimekujude probleem võib esineda, kuid suures pildis on siiski registrid ühildatavad. Suuremaid raskusi võib tekkida pigem juriidiliste isikute nimede puhul.

Maris Lauri küsis, kas andmed saadakse otse pankadelt või kogutakse need mingi programmi abil, mis pääseb ligi pangaandmetele.

Matis Mäcker vastas, et RAB ei kogu uusi andmeid. Seaduse muudatuse jõustumisel kasutaks RAB juba kehtiva seaduse alusel RAB-ile kättesaadavaid andmeid ja andmekogusid. Näiteks saab RAB pankadelt rahapesukahtluse teateid, kuid ei küsi ega kogu neilt lisainfot eelnõus sätestatud eesmärkide täitmiseks ehk andmete masstöötlemiseks. Kui massandmete põhjal tekib rahapesukahtlus, võib konkreetse juhtumi puhul pangalt küsida täiendavaid andmeid, näiteks, mida viimased on kogutud hoolsusmeetmete raames. RAB-il ei ole ega saa olema ligipääsu panga andmebaasile, kliendisuhtlusele ega tehingutele.

Jürgen Ligi küsis, kas RAB-il saab edaspidi olema juurdepääs pangaandmetele.

Matis Mäcker vastas, et kehtiva seaduse kohaselt esitavad pangad rahapesu kahtlusega teateid ja lisaks teatud aruandeid, mis on reglementeeritud Eesti Panga presidendi määrusega. Näiteks on selliste aruannete seas andmekoosseisud, mille esemeks on üle teatud lävendi tehtud maksed, kui need on seotud mitteresidentidega. Uue seaduse jõustumisel saab neid andmeid töödelda massina ja masinaga ning pankadelt ei pea küsima täiendavaid andmeid. Kavandatava eelnõuga ei teki juurde mitte ühtegi uut õigust saada ligi uutele andmetele. Uus seadus võimaldaks analüüsida andmeid massina, need eelnevalt pseudonüümides ning tuvastada neis masinaga hälbeid.

Annely Akkermann palus täpsustada, kas RAB-il on praegu juurdepääs aruandele, mida pangad esitavad Eesti Pangale ja Finantsinspeksioonile, näiteks läbi mõne tehisintellektil põhineva lahenduse või avaneb juurdepääs nendele andmetele alles pärast kavandatava eelnõu seaduseks saamist.

Matis Mäcker selgitas, et kehtiva seaduse alusel ning kokkuleppel pankade ja Eesti Pangaga, esitavad pangad RAB-ile vajalikud aruanded Eesti Panga kaudu, et vältida topeltesitamist. RAB-ile esitatavate aruannete sisu on kehtestanud kehtiva seaduse kohaselt rahandusminister määrusega. Ministri määrmises on toodud ainult need aruanded, mis on vajalikud rahapesuvastaseks tegevuseks. Kõiki Eesti Pangale või Finantsinspeksioonile esitatavaid andmeid me ei kogu ega vaja. RAB ei ole ajalooliselt saanud neid andmeid kogu aeg, vaid peale seadusemuudatust alates aastast 2020.

Mart Võrklaev tundis huvi, kas massandmete analüüsimise puhul tehakse isikupõhist analüüsi alles siis, kui eelnevalt on tekkinud konkreetse isiku suhtes põhjendatud kahtlus või kasutatakse süsteeme ka ennetavalt, lastes tuvastamiseks näiteks masinast läbi ka võimalikke seotud isikuid.

Matis Mäcker vastas, et selline võimalus puuduks, sest massina töödeldavaid andmeid ei ole võimalik siduda konkreetsete isikutega. Andmed pärinevad erinevatest andmekogudest ning enne nende jõudmist RAB-i need pseudonüümitakse, see tähendab, et isikut defineerivad ja

isiku tuvastamist võimaldavad andmed asendatakse tähe ja numbrikombinatsiooniga, mida ei ole võimalik automaatselt taasisikustada ja mis ei võimalda isikut otseselt tuvastada. Pank jälgib iga kliendi tavapäraselt käitumist ja tuvastab sellest häälbivaid tehinguid, kuid nutikad kurjategijad suudavad tihti süsteeme üle kavaldada. Seetõttu tuleb appi tehisintellekt ehk masin, mis suudab kahtlaseid tegevusi kiiremini ja täpsemalt märgata ning aitab tõhusamalt avastada keerukaid rahapesu ja pettuseskeeme. Loomulikult peab andmete depseudonüümimiseks ehk isikustamiseks olema eelnevalt rahapesu kahtlus.

Jürgen Ligi palus selgitada, kuidas ikkagi kahtlused tekivad ja mis alusel protsessid käivituvad.

Matis Mäcker selgitas, et üldiselt on teada tavapärased kurjategijate käitumismustrid ning kurjategijate rahapesule viitavaid tegevusi nimetatakse tüpoloogiateks. Näiteks, kui osatüingu kontrol on 100 000 euro väärtuses tehinguid ja ettevõtte on ka käibemaksukohuslane, kuid ei esita käibedeklaratsioone ega kajasta nendes tegelikku tehingutes käivet, siis võib jääda mulje nagu ettevõttel puuduks majandustegevus. Samas, kui vaadata tehingute sisu, siis nad oleks justkui seotud tehingutega Venemaal. Kui masin võrdleb neid andmeid tolliandmestikuga ning tuvastab, et Venemaaga pole samal perioodil mingit kaubavahetust registreeritud. Samuti võib olla, et ettevõtte tegevusmahud ei lähe kokku töötajate arvuga. Nii tekib selles terves kombinatsioonis vastuolu. Kui süsteem analüüsib neid erinevaid parameetreid, nagu pangakonto liikumised, tolliandmed ning muud aruanded või andmed, mis on esitatud riigile ning leiab, et need ei haaku omavahel, saab ta järeldada, et tegemist võib olla rahapesule viitava olukorraga, sest minevikukogemuse põhjal on teada, et ka kurjategijad käituvad tavapäraselt sarnaselt. Seetõttu toob masin selle esile ning annab märku, et konkreetne olustik võib vajada täiendavat kontrolli või selgitust.

Diana Ingerainen küsis, kas raha sees, mis on määratud andmelao tegemiseks on juba arvestatud masina või teenuste arendamise kulud ning kas kavandatavate teenuste loomine nõuab täiendavat kooskõlastamist või saab neid vajadusel ise juurde lisada.

Matis Mäcker vastas, et esimene osa summast puudutab seadusandluse välja töötamist. Andmeladu on olemas. Vaja on vaid vastavat õigust, et andmeid alla laadida, pseudonüümida ning andmelattu salvestada. Selle peale on võimalik modelleerida erinevaid kurjategijate käitumismustreid. Koostööd tehakse Statistikaametiga, et võrrelda maksete ja kaubandusandmete erisust, mis hetkel võiks öelda, et maksed ja kaubandus ei lähe omavahel kokku.

Annely Akkermanni sõnul selleks, et masin hakkaks tulemusi tootma on vaja peale pankade aruannete ligipääsu üsna mitmele riiklikule registrile.

Matis Mäcker vastas, et aruanded üksikuna ei näita midagi, kui andmeid ei ole võimalik seostada teiste andmetega teistest andmekogudest.

Annely Akkermann tänas ettekandjaid ning tegi ettepaneku menetlusotsusteks.

Otsustati:

3.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 20.05.2025 (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Tanel Tein).

3.2. Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Tanel Tein).

3.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Maris Lauri (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Tanel Tein).

Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele (RKKTS) on muudatusettepanekute tähtajaks 10 tööpäeva.

4. Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Botswana Vabariigi vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise ja maksupettuste tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolli ratifitseerimise seaduse eelnõu (641 SE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine

Jürgen Ligi tegi lühikese sissejuhatuse ning palus **Tiina Hanssonil** tutvustada komisjonile eelnõu eesmärki ja sisu. Seadusega ratifitseeritakse Eesti Vabariigi ja Botswana Vabariigi vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise ja maksupettuste tõkestamise lepingu ja selle juurde kuuluva protokolli eelnõu.

Topeltmaksustamise vältimise lepingute eesmärk on soodustada investeringuid lepinguosaliste riikide vahel. Leping kui rahvusvaheline õigusakt annab investoritele võrreldes riigisisese õigusaktiga suurema õiguskindluse lepinguga reguleeritud maksusüsteemi elementide suhtes, kuna kahepoolse rahvusvahelise lepingu muutmine nõuab üldjuhul rohkem aega kui riigisisese õigusakti muutmine. Eesmärgi saavutamiseks piirab leping tulumakse, mida tuluallikariik teise riigi residentide tulule võib kehtestada, tagab isikute võrdse kohtlemise ning kõrvaldab võimaliku topeltmaksustamise. Lepingus sätestatud vastastikuse teabevahetuse kohustus loob lisavõimalusi maksupettuste tõkestamiseks.

Annely Akkermann küsis, kui kaugelt on jõutud maksulepingutega väikeriikide puhul nagu Liechtenstein ja Andorra.

Tiina Hansson vastas, et Lichtensteini leping on Rahandusministeeriumi poolt sisuliselt valmis ning peaks lähinädalatel minema valitsusse heakskiitmiseks. Ka Andorra leping on läbi räägitud, tõlge on tehtud ja praegu ettevalmistamisel, et saaks liikuda allkirjastamise suunas.

Annely Akkermann küsis, kui palju Eesti käesoleva Botswana maksulepinguga reaalselt maksutulu saab.

Tiina Hanssoni sõnul lootust on, sest initsiatiiv tuli IT-ettevõtete poolt, kes juba alates 2007. aastast selles valdkonnas tegutsenud ning omavad seetõttu kogemusi ja arusaama valdkonna vajadustest.

Annely Akkermann tänas ettekandjat ning tegi ettepaneku menetlusotsusteks.

Otsustati:

4.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 20.05.2025 (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Tanel Tein, Mart Võrklaev).

4.2. Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Tanel Tein, Mart Võrklaev).

4.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Riina Sikkut (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Maris Lauri, Aivar Sõerd, Tanel Tein, Mart Võrklaev).

Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele (RKKTS) on muudatusettepanekute tähtjaks 10 tööpäeva.

5. Ülevaade Riigikohtu 2024. aasta eelarve jääkidest. Osaleb Riigikohtu direktor Üllar Kaljumäe

Üllar Kaljumäe selgitas, et eelmisest aastast toodi käesolevasse aastasse üle veidi alla 300 000 euro, kuna kodulehe uuendamiseks kavandatud hange ei saanud teoks. Koduleht on vananenud platvormil, mis on seotud erinevate infosüsteemidega ning mida enam ei turvata. Arendaja teatas, et ta ei saa platvormi enam hallata. Esialgu hinnati projekti maksumuseks 120 000 - 130 000 eurot, kuid hankel pakkumisi ei laekunud. Potentsiaalsete pakujate hinnangul oleks tegelik kulu olnud märksa suurem. Selleks valmistudes on tehtud otsus

suunata kodulehe uuendamisele planeeritud vahendid topeltmahus käesolevasse aastasse, loobudes osaliselt muudest kulutustest. Rahandusministeeriumile on esitatud ettepanek käsitleda neid kulusid investeeringutena ning soov on töö teostada kahes etapis. Hankega loodetakse alustada suve jooksul. Kodulehe uuendus on vältimatult vajalik, kuna selle riknemisel kaoks ka ligipääs Riigikohtu lahenditele ja seotud märksõnapuule, mis on õigustöötajate jaoks oluline töövahend. Lisaks sõltub sellest, kas saab alustada tegevust uue kohtute infosüsteemi juurutamiseks. Kohtute infosüsteemi olukord on keeruline, kuna praegune süsteem on juba üle 20 aasta vana. Eelmisel aastal küsiti uue süsteemi jaoks stardiraha, kuid Justiits- ja Digiministeerium oli vastu. Tänavu on siiski alustatud uue süsteemi arendamist, mis ei hõlma ainult kohtuorganeid, vaid ka prokuröre, advokatuuri ja teisi õigusemõistmise osapooli. Projekt on mitmel korral esitatud lisaeelarveks, kuid tulevik sõltub järgmise aasta eelarvest ja rahanduskomisjoni otsusest.

Annely Akkermann märkis, et peaaegu kolmveerand aastat tagasi jäi üles küsimus uue infosüsteemi osas, mille jaoks taotleti eelarvet. Justiits- ja digiminister väitis, et nad tegelevad asja ümberkujundamisega ja muudatused on käimas. Seetõttu ei olnud mõtet eelarvet enne esitada, kuna puudus selge visioon, kuidas infosüsteemi kasutada.

Üllar Kaljumäe sõnul on vahepeal koostatud kohtute arengukava, mille raames on selgelt määratud, kes vastutab kohtute digiarengu eest. Samuti on valmis saanud dokument, mis kirjeldab, milline peaks uus infosüsteem olema. Selle dokumendi koostamisel on tihedat koostööd tehtud IT -majadega, et tagada süsteemi tõhusus, turvalisus ja vastavus kohtute vajadustele. Plaanis on alustada dokumentatsiooni loomist ja minna hankesse, et hakata tegema IT-arendustöid. Eesmärk on jõulisemalt tegutseda kui lihtsalt ajutise töögrupina, arvestades, et kokku on lepitud hanketingimustes ja rahastuses. Lisaks, kui kohtute ja õigussüsteemi digitaalsete arengute jaoks on ettevalmistav rahastus juba olemas, on plaanis taotleda vahendeid ka Euroopa Liidust.

Annely Akkermann küsis, kuidas on edenenud riigilõivude tõstmise plaan, kas on tehtud muudatusi või on see endiselt arutlusel.

Üllar Kaljumäe sõnul on hetkel raske vastata, aga homsel justiits- ja digiministri korraldatud kohtute reformi kavandamise ümarlaual jagatakse kõige värskemad informatsiooni.

Annely Akkermann märkis, et teine väljatoodud mure puudutas kohtunikuabide palgavahendeid.

Üllar Kaljumäe selgitas, et Rahandusministeerium koostas paar nädalat tagasi ülevaate põhiseaduslike institutsioonide eelmise aasta palkadest. Selle põhjal olime ainsad, kelle puhul kogu palgalangus võrreldes 2020. aastaga oli miinus viis protsenti. Osaliselt see selgitab ka seda, miks otsustasime täiendavat raha taotleda, sest saime aru, et ei tule 150 000 euroga toime.

Annely Akkermann märkis, et ei mäleta, et mõnes organisatsioonis oleks olnud palgafondi vähenemist. Tavaliselt on olnud pehme talv, mistõttu on olnud võimalik ka majanduskulusid kokku hoida. Samas on hinnanguliselt keskmine palgakasv olnud avalikus sektoris umbes kuus protsenti.

Üllar Kaljumäe vastas, et palgatõusud said alguse juba 2016. aastal, esmalt kohtujuristidele ja hiljem ka kohtunikele. Samal ajal oli vaja leida lisavahendeid uute töötajate palkamiseks ja varustuse, nagu näiteks elektrigeneraatori ostmiseks. Kokkuhoid teostati kahest kohast. Esmalt pandi kinni analüüsiosakond ja teiseks viidi majanduskulud miinimumini.

Vaatamata kokkuhoiule jäi viis protsenti eelmises palgatasemes saavutamata.

Annely Akkermann tundis huvi, kas kohtute reformi pigem oodatakse.

Üllar Kaljumäe vastas, et kohtusüsteemi reformimise eesmärk on ühtlustada töökoormust,

mis eeldab ühtse organisatsiooni loomist. Praegune killustatus viieks või rohkemaks struktuuriks ei ole seni toimiv olnud ja muutust on raske saavutada. Reform ei tähenda automaatselt väiksemat eelarvet, vaid mõõdukamat kasvu ja paremat eelarve planeerimist. Pikemas perspektiivis võib see mõjutada ka Riigikohtu rolli, kuigi praegu keskendutakse eelkõige esimese astme kohtutele. Süsteemse jaotuse kaudu saaks kulusid otstarbekamalt kasutada.

Annely Akkermann teavitas, et järgmisena on rahanduskomisjoni tööplaanis põhjalikum palgauuringu ülevaatus ja seejärel piirmäärade kinnitamine. Selleks, et saada ülevaade olukorrast viimase aasta jooksul kuulatigi ministreid ja põhiseaduslikke institutsioone. Selle värske info põhjal hakkame planeerima järgmist eelarveaastat.

Annely Akkermann tänas Üllar Kaljumäed tutvustava ülevaate eest.

6. Isamaa fraktsiooni algatatud Riigikogu otsuse „Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele esitada negatiivne lisaelarve seaduse eelnõu valitsemiskulude vähendamiseks 2025. aastal“ eelnõu (608 OE) esimeseks lugemiseks ettevalmistamine

Annely Akkermann teavitas, et kuna eelnõu esitaja esindajat tutvustamiseks kohal ei ole, on ettepanek teha menetluslikud otsused.

Otsustati:

6.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 14.05.2025 (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Maris Lauri, Tanel Tein, Mart Võrklaev).

6.2. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Annely Akkermann (konsensus: Annely Akkermann, Diana Ingerainen, Maris Lauri, Tanel Tein, Mart Võrklaev).

7. Info ja muud küsimused

7.1. Neljapäeval, 8.05 kell 9.00 kavandatud istung jääb ära seoses Vabariigi Valitsuse erakorralise istungiga.

7.2. Laekunud on:

-Riigikogu õiguskomisjoni arvamus võlaõigusseaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 613 SE kohta,

- Eesti Kinnisvarafirmade Liidu arvamus väärtpaberituruseaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 588 SE kohta.

(allkirjastatud digitaalselt)
Annely Akkermann
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Vivian Põld
protokollija